

Попадинець Вікторія,

студентка 2-го курсу факультету історії та міжнародних відносин

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

СУЧАСНІ ВІДНОСИНИ ТА ОСНОВНІ ВИКЛИКИ УКРАЇНИ ТА ПОЛЬЩІ

Між Україною та Польщею упродовж всієї історії існували напружені взаємовідносини: варто згадати Війну за незалежність Богдана Хмельницького, дискримінування українців за мовною етнічною та релігійною ознакою, антиукраїнські дії польської влади такі як акції «умиротворення» українців - рейдів по українським селами, убивши і покалічивши значне число мирного населення. Все змінилось у 1989 році, коли до влади в Польщі прийшла партія Солідарність, парламентарі якої приїхали до Києва та підтримали устремління національно-демократичних сил України. Саме тоді були закладені підвалини нової моделі польсько-українських відносин. Республіка Польща стала першою із зарубіжних країн, яка визнала незалежність України 2 січня 1992 року після Референдуму 1 грудня 1991 року.

Відтоді Польща стала нашим близьким партнером, а також після вступу до ЄС стала першою країною-членкинею, яка лобювала український курс на членство в ЄС, а також і НАТО.

Основними викликами для українськопольських відносин є відновлення історичної правди, мовне питання, етнічне питання, тобто культурний сектор.

Станом на 2013 рік, Польща мала найбільше своїх закордонних інвестицій в Україні. Але перекручування історичних подій, призвели до погіршення політичних відносин та до їх з'ясування.

20 червня 2013 року Сенат Польщі прийняв постанову про у якій йдеться, що «9 лютого 1943 нападом загонів УПА на Волинське село Паросля почалася груба акція фізичного знищення поляків, яка проводилася бандерівською фракцією Організації українських націоналістів та Українською повстанською армією». У документі також йдеться, що жертвами антипольської акції УПА стали близько 100

тисяч поляків. За ухвалення такого тексту документа проголосувала більшість депутатів верхньої палати польського парламенту.

Напередодні 70-річчя вшанування пам'яті жертв українсько-польського конфлікту 148 депутатів ВРУ подали звернення до польського сейму з проханням визнати Волинську трагедію геноцидом польського народу. Що викликало здивування у Польського Сейму. 12 липня 2013 року міністр закордонних справ Польщі Радослав Сікорський, виступаючи перед Сеймом, просив не загострювати позицію (вважаючи її геноцидом) щодо Волинської трагедії; Сейм не підтримав проект визнання події геноцидом, однак прийняло компромісний варіант --" етнічна чистка з елементами геноциду".

Українці вкотре зробили крок для примирення і на початку червня 2016 року відомі українці, в тому числі Президенти Кравчук, Ющенко звернулись з відкритим зверненням до проводу Польської держави та всього суспільства. На початку липня польська еліта написала лист-відповідь на це звернення українців: лист під назвою «Брати українці», який оприлюднили у польській пресі, підписали сорок авторитетних представників польського народу, зокрема, три експрезиденти: Лех Валенса, Александер Квасневський і Броніслав Коморовський, багато польських політичних, громадських та культурних діячів і журналістів.

Ухвали обох палат польського парламенту «Про встановлення 11 липня Днем пам'яті поляків, жертв геноциду, вчиненого ОУН-УПА» у липні 2016 р.4 зафіксували понадпартійну політичну згоду у Польщі на визначення того, що у 1940-х рр. на Волині відбувся саме геноцид і закріпили за законодавчим органом право визначати зобов'язуючі історичні трактування. Таким чином відкидалася попередня модель діалогу з історичних питань, що ґрунтувалася на запозиченій з досвіду польсько-німецького примирення формулі «вибачаємо і просимо вибачення», місце якої зайняла максима «побудови стосунків на правді» та наголос на принциповій асиметрії провин..

Основна проблема в тому що країни бачать конфлікт зі свого боку. В період окупації як поляки хотіли відновити незалежність, так і українці прагнули її виборити.

У Польщі Волинська трагедія бачиться як самостійне явище, без історичного контексту. Для багатьох поляків історія ОУН-УПА – це тільки вбивства поляків. А от українці бійців Української повстанської армії сприймають, в першу чергу, як борців з комунізмом.

Рівень обізнаності щодо історії наших народів взагалі та в часи II світової війни зокрема досить низький і це дає простір для популізму та спекуляцій на національних почуттях населення.

Зважені кроки щодо вивчення і вироблення спільної українсько-польської оцінки тих трагічних подій робилися неодноразово, але як говорить український дослідник Олександр Зінченко: «Поляки й українці мають асиметрію пам'яті: поляки пам'ятають кривди, яких зазнали від українців, і не дуже хочуть пам'ятати про те зло, котре заподіяли українцям. Українці в цій асиметрії пам'яті відповідають взаємністю». Поляки говорять, що немає примирення без правди, але самі ж поляки не визнають ролі АК та інших структур польського підпілля у вбивстві українців під час II світової війни, зокрема і під час Волинській трагедії. А кількість жертв від рук німецьких і радянських окупантів, що рахується мільйонами людей взагалі залишилися поза увагою польського суспільства.

Вибачення від України за формулою “пробачаємо і пробачте”, тобто взаємне вибачення (за німецько-французьким зразком) Польща не сприйняла. Україна втратила час вірно зорієнтуватися й адекватно зреагувати, суспільна думка вже сформована і українців не почують. Тому потрібен цілий комплекс дій, адже жодна одинична дія ефекту не матиме. Потрібна системна робота, як в Україні, так і в Польщі, на науковому, культурному, медійному та дипломатичному рівнях. Часи коли підтримка Польщі (як і інших наших партнерів) сприймалася як даність, закінчилися, потрібна стратегія співпраці з Польщею зокрема та зовнішньополітична стратегія України взагалі. Але найперше, слід нарешті зрозуміти, що Україна мусить наполегливо працювати задля свого майбутнього, при цьому покладатися виключно на свої власні сили.

Питання безпеки української меншини також є одним з найважливіших. Протягом останніх років українська меншина в Польщі стала переслідуваною. Шовіністичні

елементи поступово відчули, що їхня антиукраїнська діяльність тепер не тільки безкарна, але навіть заохочена владою.

Південно-східна територія сучасної Польщі раніше вважалася частиною України якщо не політично, то етнографічно, бо до 1947 року мала велику концентрацію українців. У 1947 році польський комуністичний уряд насильно перемістив цю етнічну українську громаду на далекий північний захід Польщі, територію, що до Другої світової війни належала Німеччині.

Мета цієї насильницької акції, яку багато хто засудив як спробу геноциду українців, полягала не лише в переселенні, а й у "вирішенні української проблеми в Польщі". Ця особлива мова навіть була використана в секретній директиві для цієї акції.

Більшість колишнього українського громадського майна та церков, які були захоплені польським комуністичним урядом наприкінці 1940-х роках, залишилися за їх новими власниками, але поодинокі об'єкти були повернуті етнічній українській громаді.

Саме ці будівлі, церкви, меморіали, пам'ятники та могильні надгробки стали об'єктами нещодавніх нападів шовіністичних елементів польського суспільства, які, можливо, були санкціоновані нинішнім режимом.

Схвалення цих дій державою проявляється у різних формах, навіть за допомогою офіційних заяв, але переважно через неможливість розслідування або (судового) переслідування. Один з останніх прикладів - напад польських хуліганів на релігійну процесію у Перемишлі, колишньому українському місті, з криками: "Польща для поляків" та недостатнім чи цілком відсутнім захистом з боку правоохоронців.

Те, чого домагається організована українська громада у Польщі - це просте дотримання Статуту ООН та Загальної декларації ООН про права людини.

Проте жодних дії з боку української влади не було. Постійний представник України при ООН вирішив цим питанням не займатись.

26 квітня представники польських націоналістичних організацій демонтували на місцевому цвинтарі надгробний пам'ятник воякам УПА. Тут варто нагадати, що це

не перший напад на українські пам'ятки у регіоні. Той самий пам'ятник у Грушовичах неодноразово атакували невідомі.

І в цьому є ключова різниця між подіями. Досі атаки на українські поховання було справою анонімних вандалів. Принаймні так досі виглядала офіційна польська позиція.

Районний суд у Перемишлі засудив 19 чоловіків до обмеження волі строком від 6 до 14 місяців за перешкоджання процесії греко-католиків і православних, що у червні 2016 року, після заупокійного богослужіння за українських воїнів, пройшла вулицями міста.

Безумовно, польсько-українські відносини загалом можна охарактеризувати як позитивні та динамічні.

Яскравий приклад цього - інтенсивний розвиток економічної співпраці. Довгий час Польща була другим після РФ покупцем українських товарів, а недавно вийшла на перше місце.

А ігнорування Києвом польських претензій лише посилює розчарування Варшави. Польська сторона була розчарована неможливістю вирішити з Києвом конфлікти на ґрунті спільного минулого. Свою роль зіграла і нова історична політика України, яка тільки додала у відносини з Варшавою серію Польська дипломатія з метою захисту власного минулого перейшла в наступ, і саме тому не тільки Київ, а й інші партнери Варшави виявилися збиті з пантелику, коли з Польщі несподівано стали надходити претензії, що стосуються історії.

У зв'язку з тим, що сьогодні Україна і Польща наполягають на діалозі, обома сторонам спочатку не завадило б відновити довіру одна до одної, яка, на жаль, була втрачена раніше. Єдиний спосіб, який може повернути двосторонні відносини у "здорове русло" - вироблення і досягнення компромісу в питаннях, пов'язаних з історією.

Компроміс не повинен ґрунтуватися на санкціях, мораторіях або односторонніх поступках, але на усвідомленні і прийнятті поглядів іншої сторони, чого можна досягти за допомогою співпраці на базі вже існуючих польсько-українських інституцій і форумів.

Обидві сторони мають всіляко заохочувати пошук правди через зіставлення реальних фактів, засуджувати акти вандалізму як над польськими, так і над українськими місцями пам'яті, обов'язково караючи винних.

Вироблення консенсусу - це непроста, але критично необхідна польсько-українським відносинам річ. Нехай навіть кожній зі сторін доведеться погодитися з деякими доводами іншої, навіть якщо вони не збігаються з позицією, що домінує в її країні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. URL: <https://ua.korrespondent.net/ukraine/politics/1572938-senat-polshchi-viznav-podiyi-na-volini-1943-roku-etnichnoyu-chistkoyu-z-oznakami-genocidu>)
2. URL: <http://prismua.org/massacres-oles-volhynia-current-ukrainian-polish-relations/>
3. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/experts/2019/05/6/7095834/>